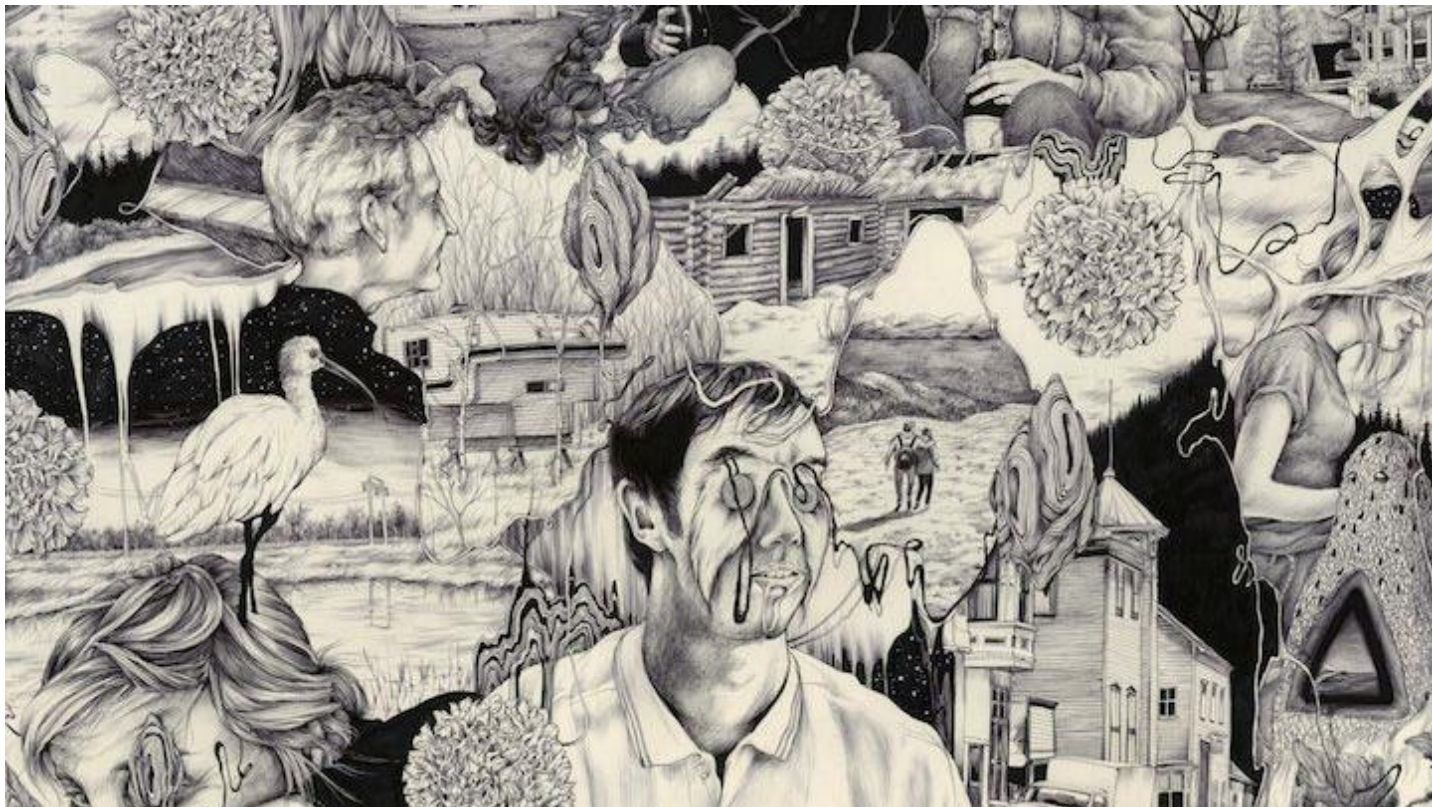


# ЗАТВОРНИЧЕСКО ПРАВО

Последни новини и информация за нашите другари в затвора



В ТОВА ИЗДАНИЕ

Миражът на добрите западни затвори – какво е узаконена работа? СТР 1

Осъденият за тройно убийство Димитър Кънчев беше спрял от предсрочно освобождаване от САС СТР 3

Доживотен затвор без замяна – нечовешко и унижително отношение!!! СТР 5

Покана за обща жалба до ЕСПЧ за осъдени на доживотен затвор без замяна СТР 11

Прикачени: Препоръка Рес (2003) 23 на Комитета на министрите на Съвета на Европа; Национални стандарти за третиране на лишените от свобода, които са осъдени на доживотен затвор

## Миражът на добрите западни затвори – какво е „узаконена“ работа?

от Александър Хурмузов

Когато се срещаме с новини от затвори, български или чуждестранни, е важно да се научим да разпознаваме лъжите на управляващите ги правителства, както и тези на медиите, които ги разпространяват безкритично. Все пак, основната цел на затворите е да разделят хората в и извън тях, постигайки монопол над комуникацията. Така понякога ни се струва, че западните затвори са „курортни“, но затова са затворническите сдружения като нашето – за да се противопоставят на лъжите.

Германия е една от държавите, поддържащи най-старателно позитивния медиен имидж на наказателната си система. Така, например, намираме статии като тази на Дойче Веле, озаглавена „Животът в германските затвори: 38-часова работна седмица, заплата и свободно време“. В нея, репортер на ДВ посещава затвор в Кьолн, за да разследва трудовите условия на лишените от свобода.

„В германските затвори кипи усилен труд. Твърди се, че затворниците шият тогите на германските съдии. И че именно те изработват решетките за прозорците на затворите. Те шият и обувки, произвеждат мебели, готвят и чистят,“ започва статията на ДВ.

Иронията на това да шиеш дрехите на тези, които са те осъдили, както и решетките, които те държат в затвора, очевидно проличава в написаното. Естествено, трудът е изключително важна част от реабилитацията, но изборът на примери за изработвани стоки изглежда подозрително конкретен. Трябва ли затворниците да шият тогите на съдиите? Това по-реабилитиращо ли е от производството на собствените си дрехи, например?

Но това далеч не е най-големият проблем на статията – той просто показва нагласата на пишещия. А именно, да представи германските затворници като мирни и доволни от либералните условия в затворите. Трябва да си представим един спокоен затвор с едни спокойни работещи затворници.



„Изтърпяващите наказание в Германия не са длъжни да полагат труд, но работата се смята за ключов елемент от тяхното превъзпитание,“ мъдро продължава статията. „Тя е узаконена в 12 от 16-те германски провинции. Само затворите в провинция Долна Саксония например имат годишен оборот от 19 милиона евро.“

Какво означава узаконена работа? Аз, лично, не знаех. Все пак, какво се случва в онези 4 провинции, където трудът не е узаконен – да не би там да няма възможности за работа за осъдените?

В търсене на отговор на този нагледно прост въпрос се натъкнах на шарена и разнообразна информация за това колко са щастливи германците лишени от свобода. Има сърцераздирателни репортажи на това как затворници благодарят на надзирателите си. Но повечето от англоезичните новини от германски затвори са за позитивните трудови условия и удоволствието на осъдените от работата си.

Множество корпорации използват услугите на немски затворници, включително Siemens, Mercedes и BMW. Лишените от свобода изработват малки детайли за коли и електроники в затворнически цехове. Тези в затвора „Берлин-Тегел“, пък, сглобяват мебели за столичната администрация.

Всичко това звучи добре. Твърде добре. Не съм свикнал да чувам позитивни новини за затвори, затова се почувствах скептично.

Реших да проверя дали в Германия има затворническо сдружение като БЗСР, което да потвърди информацията. И има – то се казва GG/BO (Gefangenengewerkschaft/Bundesweite Organisation) и е учредено през 2014 г. В първата си година събират 400 члена, а през 2016 г. те стават 800. Учредителите са от затвора „Берлин-Тегел“ – онзи с мебелите – и създават сдружението именно заради трудовите условия в затворите.

От страницата на GG/BO открих какво са имали предвид журналистите под „узаконена работа“. В онези 12 от 16 германски провинции, трудът не е просто разрешен, а задължителен. Това важи както за възрастните затворници, така и за малолетните такива – на пълен работен ден. И макар да се трудят не по-малко от колегите си извън затвора, те, естествено, не получават нищо близко до минималната работна заплата – в Берлин тя е 8,50 евро на час, а затворниците могат да изкарат между 1,50 и 2,00 евро на час, като много лишени от свобода се оплакват от заплати под 1 евро на час.

В този случай, онези 19 милиона евро оборот само в затворите в Долна Саксония стават не просто впечатляващо голямо число, а признак за репресия. Това е огромен трудов ресурс и достъп до него получават не нуждаещи се социални отрасли, а огромни корпорации, които очевидно търсят оферта и допълнителен приход – все едно са го закъсали за пари! – на базата на принудителен труд.

Целта на GG/BO е достигане на минимална работна заплата в затворите, както и възможност за финансова подкрепа за затворници, които са неспособни да се трудят. Според тях, задължителният труд в затвора нарушава основните права на трудещите се. Затворниците работят не по-малко от своите свободни колеги, но досега са нямали никакъв начин да настояват за правата си като работници – GG/BO е единственото по рода си трудово-затворническо сдружение в Германия.

През 2015 г., повече от 200 затворници в Германия взеха участие в гладна стачка с тези искания. Реакцията на държавните работници

бързо премахва онзи либерален имидж, изграден от медиите. Администрацията обявява, че не приема GG/BO за легитимно работническо сдружение, защото затворниците не са пълноправни работници. Така те отхвърлят и исканията им – минималната работна заплата е привилегия, а не основно гражданско право. От администрацията конфискували членските карти на GG/BO и изолирали организаторите с цел да ги сплашат и спрат. Също така, започнали да четат личната им кореспонденция, за да предотвратят опитите им за организиране.

Ето това вече е истински затвор!

Далеч не мисля, че в Дойче Веле има достатъчно мозъчни клетки, че съзнателно да измислят лъжи за германските затвори. По-скоро, репортерите им не са знаели какво да попитат и са решили, че никой няма да им се скара, ако повърнат казаното от администрацията без да го оспорват. Човек би могъл да се запита защо хвалят точно трудовите условия, когато те са конкретната причина за създаването на GG/BO, но кой знае.

Важното е да продължаваме да поддържаме мрежи и връзки помежду си, чрез които да прескочим комуникационната бариера, създадена от надзиратели и административни работници. И да преодолеем пречката на бездарната, безгръбначна журналистика по света. Защото, ако ги нямаше GG/BO, вероятно щях да повярвам на тъпите лъжи в статията на Дойче Веле.

Тази година, освен от разни вируси, пазете се и от полицейски и държавни лъжи.

## Осъденият за тройно убийство Димитър Кънчев беше спрял от предсрочно освобождаване от САС

от news.lex.bg, 31.12.2021 г.

Софийският апелативен съд (САС) отказа да освободи предсрочно от затвора осъдения за тройно убийство Димитър Кънчев, показва проверка на „Лекс“. Съдиите Снежана Душкова-председател, Иван Стойчев и Карамфила Тодорова-докладчик са отменили определението на съдия Мирослава Тодорова от Софийския градски съд (СГС), която преди месец реши, че Кънчев може да бъде освободен.

Той е осъден на 16 години затвор за тройното убийство в столичния кв. „Гео Милев“. Според съда, на 2 март 1997 г. Кънчев убил баща си Николай, втората му съпруга Миглена и доведения си 4-годишен брат Николай.

Убийството е било провокирано от скандал между бащата и сина. Димитър Кънчев дължал 540 000 неденоминирани лева и трябвало да ги вземе отнякъде, за да погаси дълга си. Решил да вземе пистолета на баща си и да го продаде, но Николай Кънчев го хванал и затова Димитър избил цялото семейство.



Съдебната сага продължи 17 години, тъй като делото многократно беше връщано, а най-спорният момент в него бяха самопризнанията на 18-годишния тогава Кънчев, от които той се отказа, защото били изтръгнати, след като бил упоен с диазепам. В тях той разказваше как застрелял баща си и съпругата му, след което заклал доведения си 4-годишен брат, докато гледа телевизия на дивана. За да го осъди, ВКС се довери на експертизи, според които под протоколите за разпити на Кънчев има подписи на негови адвокати, а въздействието на диазепамата върху поведението му не е било от такова значение, че да повлияе на казаното от него пред разследващите.

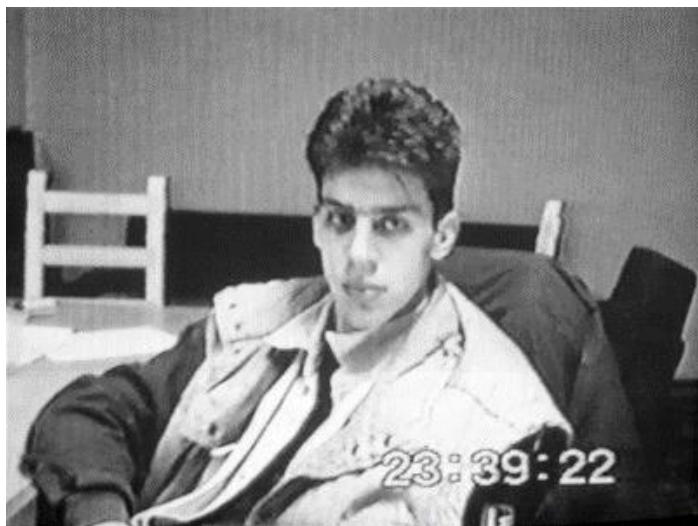
*Тук е важно да добавим, че самопризнанията далеч не са единственият спорен момент. Има множество експертизи, извършени по време на съдебния процес, които показват несъответствия със самопризнанията на Кънчев, както и свидетели, които твърдят, че той не е бил на местопрестъплението. Той е оправдан от съда 5 пъти преди да бъде осъден 17 години след започването на първоначалното му дело.*

*Освен това, Кънчев казва, че по време на 12-часовия му разпит (без присъствието на адвокат), той и други свидетели са били бити от полицията.*

Преди две години и градският, и апелативният съд отказаха да пуснат предсрочно Кънчев, тъй като още вярвал, че е невинен и не поемал отговорност за стореното.



Той влезе в затвора през май 2013 г., но вече е на лек режим и работи, за което му се приспадат допълнително дни от присъдата. Така, до момента Кънчев е изтърпял 13 години и половина от наказанието и му остават 2 години и 6 месеца.



След като тази година Кънчев отново поиска да бъде освободен предсрочно, съдия Тодорова реши, че той вече се е поправил и определи оставащия срок от наказанието му за изпитателен, през който той да бъде включен в програма за обществено въздействие. Основен аргумент за решението на първата инстанция беше заключението, че затворническите власти са подхождали формално в работата си с осъдения, не знаели нищо за него и срещите с инспекторите се изчерпвали с това да му разрешат да работи. Според СГС постигнатият от Кънчев напредък, който не се отрича и от затворническата администрация, е изцяло негова заслуга, а не от усилията на експертите, които е трябвало да работят с него през годините в затвора.

Отбелязано беше още, че Кънчев многократно е бил награждаван, не е бил наказван и няколко пъти е бил пускан и в домашен отпуск, като никога не е извършвал нарушения и се връщал навреме. Режимът му постепенно бил смекчаван и е заменен с най-лек, което му позволява да работи и на външни обекти. Според събраните за него данни, оценката за риск била ниска, нямал агресивно поведение и враждебни нагласи и единственият отбелязан дефицит остава това, че не признава престъплението, за което е осъден.

Според съдия Тодорова обаче тези твърдения почиват на „превратно разбиране на целите на наказанието и корекционната работа“, тъй като самопризнанието не е условие за предсрочното освобождаване. Заради „клишираните“ доклади на администрацията, градският съд назначи експертиза и след нейното заключение прие, че Кънчев е дал достатъчно доказателства, че се е поправил.

Апелативните съдии обаче заявяват, че не е задача на съда да дава оценки на затворническата администрация. Според САС съдия Тодорова е приела само положителните констатации за Кънчев, направени от администрацията и от назначените експерти.

„Тази двойственост в отношението на съда към едни и същи доказателствените източници, изготвени по един и същ ред, разстройва изводите му и ги прави неубедителни“, пишат апелативните съдии. Те наблягат на извода, че независимо от значителния прогрес при Кънчев „продължава да е налице зона с дефицит и това е отношението към правонарушението“. В определението си САС подчертава, че той приема само частично отговорността за престъплението, все още не съзнава в пълна степен вредата, която е причинил и намира присъдата си за завишена. Затова според апелативния съд Кънчев не е дал достатъчно доказателства за поправянето си и не отхвърля стореното от него като напълно обществено неприемливо.

„И тук не става въпрос за това осъденият да прави самопризнание, а за това, че на този нов етап, при който е осъден, да покаже трансформирано, в резултат на изтърпяване на наказанието, съзнание и отношение към основанията за това наказание. Поправянето предполага ново, осъзнато, различно и най-вече критично отношение към деянието като основание за наказанието, именно което ново отношение показва осъденият като променен и което не би му позволило повече да пристъпва към общественоопасни прояви. Поправянето не се свежда до просто формално изпълнение на определена програма, а е сложен и продължителен процес на личностово издигане и съзряване. Понастоящем, не може все още да се приеме, че у осъдения са постигнати характерните за поправянето нагласи, такива, които да показват, че личността е променена, различна, достигнала нужното ниво на критичност и самокритичност, които да гарантират, че на свобода ще има напълно социално приемливо и безопасно поведение“, пише САС, за да мотивира отказа си да освободи предсрочно затворника.

В определението му е отбелязан и един от изводите в назначената от първата инстанция експертиза, която се е занимавала именно с отношението на Кънчев към извършеното престъпление. Експертите са го питали и за семейството и в заключението си са посочили, че ставал по-изнервен и включвал защитен механизъм, когато била засегната темата за баща му.

„Когато въвежда темата за баща си, именно за чието убийство е осъден, той изброява само факти и отсъства емоционална рефлексия. По адрес на баща си се изразява специфично, като казва: „убит на 44 години“, израз показателен за дистанцираност от извършеното и своеобразен неутралитет“, подчертава САС.

## Доживотен затвор без замяна – нечовешко и унижително отношение!!!

За разлика от всички останали присъди, по отношение на които съществуват правни механизми за тяхното освобождаване (като „Условно Предсрочно Освобождаване“ /УПО/, замяна на наказанието, отпуски, годишни почивки и други подобни), присъдата „Доживотен затвор без замяна“ /ДЗБЗ/ не може да бъде изменена в полза на осъденото лице, независимо от степента на неговото поправяне и превъзпитание, което обезсмисля отвсякъде основната цел на наказанието лишаване от свобода, която е наложена в чл. 36, ал. 1 и ал. 2 от НК:

Наказанието се налага с цел:

1 – да се поправи и превъзпита осъденият към спазване на законите и добрите нрави;

2 – да се въздейства предупредително върху него и да му се отнеме възможността да върши други престъпления и;

3 – да се въздейства възпитателно и предупредително върху другите членове на обществото.

ал. 2 – Наказанието не може да има за цел причиняване на физическо страдание или унижаване на човешкото достойнство.

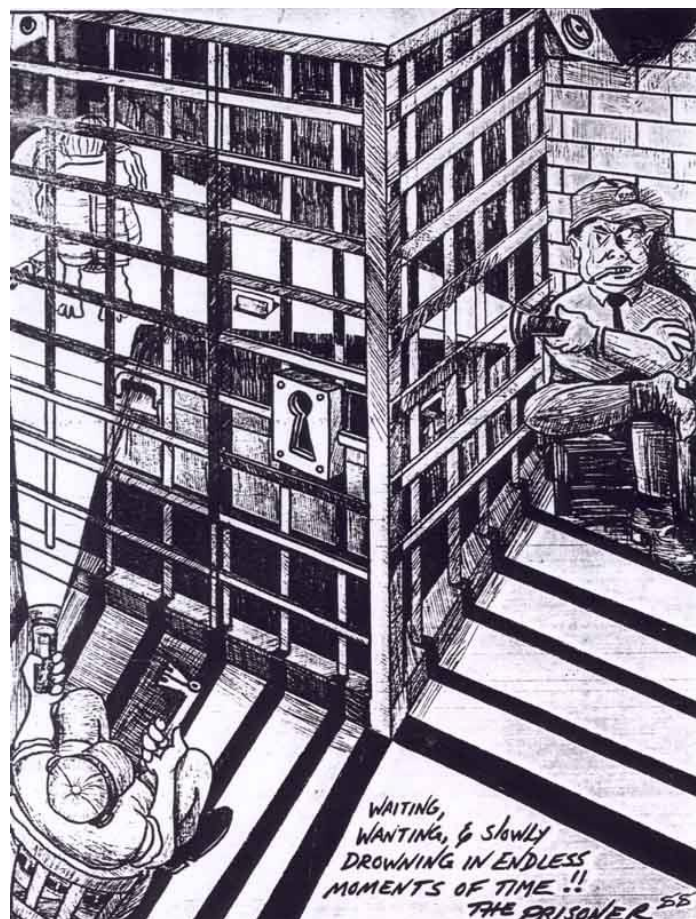
Липсата на възможност за замяна на наказанието „ДЗБЗ“ налага въпроса; защо тогава осъденият на такова наказание да спазва законовите изисквания, добрите нрави и да показва добро поведение и превъзпитание, след като никога – до края на своя живот – няма да бъде освободен от затвора и ще прекара остатъка от живота си изолиран и заключен денонощно в една килия?

Каква е целта на неговото наказание извън посочената в чл. 36 от НК, която в случая е неприложима с оглед на наказанието и какво цели наказанието „ДЗБЗ“ при това положение?

Първият Български наказателен кодекс /НК – обнародван в Д.В. бр. 40 – 1896 г./, който поставя началото на развитието на наказателното право след Освобождаването, не предвижда налагане на наказанието „ДЗБЗ“, но въвежда „Доживотен

затвор с право на замяна“. Най-тежкото наказание в този кодекс е „смъртното“, следвано от строгия тъмничен затвор, тъмничен затвор, запирането и глоба. Предвидени са и допълнителни наказания:

- Лишаване от права;
- Конфискация на определени предмети и обнародване на присъдата.



Превод: „Чакайки, чакайки и бавно давайки се в безкрайни моменти от време!!“

Строгий тъмничен затвор съществува в две разновидности – доживотен и временен. Тоест, доживотният затвор е вид строг тъмничен затвор. Временният е с продължителност от 1 година до 15 години, а в някои случаи и до 20 години.

В НК от 1896 г. не са предвидени законови различия в третирането и правното положение на двете категории осъдени – на доживотен и временен строг тъмничен затвор.

Осъдените на строг тъмничен затвор се държат в общи отделения и получават храна и облекло, отредени за ползване в тъмницата.

За осъдените на строг тъмничен затвор до живот е съществувала възможност да бъдат освободени „предсрочно“, след като изтърпят не по-малко от петнадесет години. Тоест, тъмничният затвор до живот е като сегашния доживотен затвор с право на замяна, с разлика в размера на годините, които следва да се изтърпят за добиване на право за замяна на този вид

присъда, както и това, че тогава, за разлика от сега, доживотно осъдените са били настанявани в общите отделения.

Наказателният закон от 1896 г. не е бил единствения за времето си, съдържащ наказателноправни норми. С оглед на военната подготовка на страната през 1940 г. се приема закон за Гражданската мобилизация, който предвижда налагане на наказание „доживотен строг тъмничен затвор“ на лице, което е граждански мобилизирано или повикано на временно обучение и е отказало да изпълнява първоначалната му работа, ако отказът е придружен със съпротива. Най-репресивни норми съдържа Законът за защита на държавата, който предвижда налагане на доживотен затвор дори на непълнолетни.



През 1944 г. е издадена „Наредба-закон“ за освобождаване от изтърпяване на наказания за деяния, извършени до 09.09.1944 г., когато е издадена или ще бъде издадена определена присъда, да се освобождават от изтърпяване на наказанието или то да се намалява или изменя. Според този закон, доживотният строг тъмничен затвор се заменя с десетгодишен строг тъмничен затвор, а наказанието смърт – с доживотен строг тъмничен затвор.

Наказателният закон от 1951 г. не включва в системата на наказанията доживотния затвор. С най-голяма тежест там е наказанието лишаване от свобода, а като временна и изключителна мярка се предвижда смъртното наказание.

В края на 80-те години започват дебати за съществуването на смъртното наказание. Последната смъртна присъда е изпълнена шест дни преди началото на демократичните промени в България на 04.11.1989 г. в Затвора София. За същата година, общият брой на изпълнените смъртни присъди е 14. През 1990 г., президентът Петър Младенов издава указ, с който заменя смъртните присъди с лишаване от свобода на 13 души.

На 20.07.1990 г., Великото народно събрание гласува решение, с което отлага изпълнението на влезлите в сила смъртни присъди до решаване на въпроса за прилагането на смъртното наказание в България.

Този така наречен мораториум гарантира живота на всички осъдени на смърт до отпадането на тази присъда от Наказателния кодекс през 1999 г. Съдилищата обаче продължават да произнасят присъдата „смърт чрез разстрел“ до края на 1998 г.

На 24.07.1994 г., в Народното събрание на първо четене са поставени за разглеждане девет законопроекта за изменение на НК, включително и за въвеждане на наказание „доживотен затвор“. С други думи, въпросът за смъртното наказание е поставен пред парламента.

С промените в НК от 1995 г. в системата на наказанията е възстановено наказанието „доживотен затвор с право на замяна“, но не на мястото на, а заедно със смъртното наказание.

В теорията съществува становище, че наказанието „лишаване от свобода“ достига до крайно високи предели за определени престъпления – 30 години. Така то се превръща в определени случаи в доживотно наказание. През 1998 г., след като става ясно, че смъртните присъди в Европа вече са анахронизъм, българските законодатели предприемат стъпки да хуманизират наказателния закон, въпреки че по-голямата част от обществото е била против това. Отмяната на смъртната присъда не става тихомълком. За смекчаване на съпротивата на най-големите привържаници на смъртното наказание, законодателят урежда на неговото място ново тежко наказание – „Доживотен затвор без замяна“. Така в системата на наказанията се уреждат две наказания лишаване от свобода доживот, в зависимост от възможността за неговото заместване с лишаване от свобода за определен срок и без такава възможност. Посочените допълнения на НК не са направени във връзка едно с друго и едновременно с отмяната на смъртното наказание, поради което те търпят известни критики.

Критика на първо място търпи самото наименование на наказанието, което някои автори на творби за наказателно право считат за неточно. Касая се за лишаване от свобода до края на живота на осъдения, а „затвор“ е понятие, което според действащия закон означава вид място за изтърпяване на наказания.

На второ място, общите правила за уредбата на този вид наказание са дадени в разпоредбата на чл. 38а от НК, докато сегашният чл. 38 от НК е посветен на доживотния затвор без замяна, който



пък разпоредбата на чл. 37, ал. 2 от НК обявява за „временна и изключителна мярка“.

Трето, буди недоумение ал. 3 на чл. 36 от НК, която обявява, че в „Република България няма смъртно наказание“.

В системата на Глава IV от Общата част на НК, чл. 36 е норма, която урежда целите на наказанието по българското право.

Декларацията за отмяна на смъртното наказание очевидно не може да бъде по никакъв начин цел на наказанието. Тя не казва нищо като се има предвид, че видовете наказания са изчерпателно изброени в закона.

Изменянето на НК, с което смъртното наказание е премахнато, е заварило общо 22 лица, осъдени на смърт.

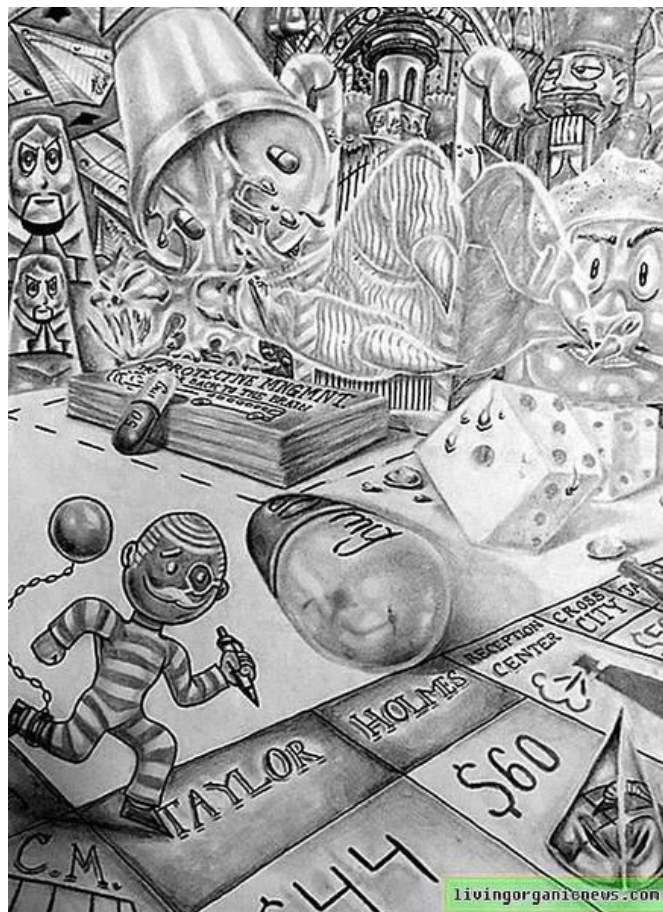
На 25.01.1999 г. с Указ № 4 на вицепрезидента на Република България, едно от смъртните наказания е заменено с доживотен затвор, а двадесет – с „доживотен затвор без замяна“.

На 06.03.1999 г., с Указ № 17 на вицепрезидента на страната, смъртната присъда на още едно осъдено лице е заменена с ДЗБЗ. Първите тринадесет смъртници от 1990 г. очевидно са имали невероятния шанс присъдата им да бъде заменена със срочна присъда. По това време в НК не е фигурирала доживотната присъда. Може би някои от тях са изтърпели вече срочната си присъда и са на свобода.

Налагането на доживотен затвор без право на замяна по силата на указ поставя редица въпроси, свързани с изискването за постановяване на присъдата от съд. Според Конституцията на Република България, президентът има право да помилва, а не да заменя присъди. В становище на ГДИН по този въпрос се казва:

„Указът на вицепрезидента на Република България за замяна на смъртното наказание с „ДЗБЗ“ е напълно редовен административен акт, издаден въз основа на правомощията, делегирани му от президента на Република България. Не може да става въпрос за нарушение на чл. 5.1 /а/ от ЕКПЧ, защото правомощията на президента са уредени с върховния закон, детайлизирани са в НК, който не противоречи на Конституцията на Република България, доколкото текстът не е обявен за противоконституционен. Като държавен акт, помилването се оформя с указ, който не подлежи на обжалване. Указът представлява административен акт, който не отменя присъдата, а чрез него осъденият само се освобождава безусловно от неговото изтърпяване. Именно тази необжалваемоост е

гаранцията, че, веднъж постановено, освобождаването от изтърпяване на наказанието няма да бъде преразгледано по никакъв начин.“



Съгласно чл. 38а от НК – „Доживотен затвор е принудително изолиране на осъдения до края на живота му в местата за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода.“

Това означава, че „доживотният затвор ограничава възможността за осъдения да се предвижда свободно в страната до края на живота си.“

Няколко са същественият различия с лишаването от свобода.

На първо място, доживотният затвор е лишаване от свобода до края на живота. Очевиден е превантивният характер на това наказание, защото с него се цели преди всичко максимално ограничаване на възможността осъденият да извърши ново престъпление.

На второ място, по отношение на положения труд от лишените от свобода, които са осъдени на доживотен затвор, не се прилага чл. 41, ал. 3 от НК и два работни дни не се броят за три дни лишаване от свобода, което лично аз смятам за неправилно и дискриминационно.

И не на последно място, доживотният затвор се изтърпява при специални условия на изолация. Тези обстоятелства го правят изключително „скъпо“ и „тежко“ наказание.



След повече от четири десетилетия на отричане на този вид наказание, българското наказателно право се сдоба с два вида доживотен затвор:

- Този, който може да бъде заменен с лишаване от свобода;
- Този, за който това е невъзможно. До това положение се стига поради разделното решаване на въпроса за възстановяването на доживотния затвор в системата на наказанията и отмяната на смъртното наказание.

При въвеждането на доживотен затвор през 1995 г., законодателят приема, че лицата, на които това наказание може да бъде наложено поначало са поправими. Поради това и ал. 3 начл. 38а предвижда възможност за замяна с лишаване от свобода за срок от 30 години. Единствената предпоставка за това е осъденият да е изтърпял поне 20 години. Редът за замяна на наказанието е уреден в Глава тридесет и пета – Раздел V на НПК. Предложение за замяна на наказанието доживотен затвор с лишаване от свобода може да се прави от окръжния прокурор по местоизпълнението на наказанието или началника на затвора. Осъденият също може да подаде молба за замяна. Участието на прокурора, на началника на затвора и на осъдения е задължително. Съдът се произнася с мотивирано определение. Отказът подлежи на обжалване. Ново предложение може да се направи не по-рано от две години след произнасяне на определението.

Според чл. 38а, ал. 2 от НК, доживотен затвор се налага, когато извършеното престъпление е изключително тежко. „Изключително тежко наказание“ не е правилен израз. Понятието „тежко престъпление“ е определено в чл. 93, т. 7 от НК:

- „Тежко престъпление“ е това, за което по закона е предвидено наказание лишаване от свобода повече от пет години, доживотен затвор или ДЗБЗ.

Така не става ясно кой е критерият за преценка на „изключителна тежест“. Очевидно това не може да стане въз основа на предвидените наказания. Тя би следвало да се преценява с оглед настъпилите вредни последици и други утежняващи обстоятелства, при които се разкрива изключително висока степен на обществена опасност на деянието и дееца, надхвърляща значително този на обикновените случаи на престъпления от съответния вид. Според съдебната практика, следва да се преценяват такива обстоятелства, като личността на подсъдимия, пострадалия, обстоятелствата, които характеризират деянието, начинът на извършването му и последиците от него. За налагане на този вид затвор няма изискване да се установи, че деецът е непоправим.

Присъдата „доживотен затвор без замяна“ е възприета в края на 1998 г., за да замени смъртното наказание. Поради това и нейната уредба е там, където беше уредбата на последното – чл. 37, ал. 2 и чл. 38 от НК. Тя представлява най-тежкото от всички наказания.

Съгласно чл. 37, ал. 2 от НК, присъдата се налага: „За най-тежките престъпления, които заплашват основите на Републиката, както и за други особено опасни умишлени престъпления.“ За разлика от доживотния затвор – тук вече отпада всяка възможност за замяна. Така осъденият никога не може да възвърне законосъобразно свободата си, освен при амнистия или помилване.

ДЗБЗ е обявен като временна и изключителна мярка. За временния характер очевидно законодателят е имал предвид, че след време ще отпаднат условията за неговото използване като вид наказание – същото, което важи за смъртното наказание и ще бъде заменено с друго наказание в текста на чл. 37, ал. 2 от НК. Колкото до изключителния характер, с оглед на особеностите на конкретното извършено престъпление, разпоредбата на чл. 38, ал. 1 от НК изисква то да е изключително тежко и посочените в чл. 36 от НК цели на наказанието да не могат да бъдат постигнати чрез по-леко наказание. Тоест по същество, деецът да е непоправим, конкретната негова обществена опасност и тази на деянието са изключително високи, което налага завинаги да



се ограничи възможността да се извърши ново престъпление и, че целите на генералната превенция също не могат да бъдат постигнати дори и с доживотен затвор по чл. 38а от НК. С оглед на особеностите на субекта на престъплението, ал. 2 на чл. 38 от НК ограничава приложното поле на ДЗБЗ, като отчита възрастта на извършителя на престъплението, както и наличието на бременност при жените. Наказанието ДЗБЗ не може да се наложи на лице, което по време на извършване на престъплението не е навършило двадесет години, а по отношение на военнослужещите, както и във военно време – осемнадесет години. Наказанието ДЗБЗ не може да се наложи на жена, която се намирала в състояние на бременност по време на извършване на престъплението или на постановяване на присъдата. Съображенията за тези ограничения са от хуманно естество.

Съгласно чл. 197, ал. 2 от ЗИНЗС – Доколкото в тази глава не е предвидено друго, при изпълнение на наказанието доживотен затвор и доживотен затвор без замяна се прилагат общите разпоредби.

Законодателят е уредил тази норма, може би защото по своята същност доживотният затвор е безсрочно лишаване от свобода.

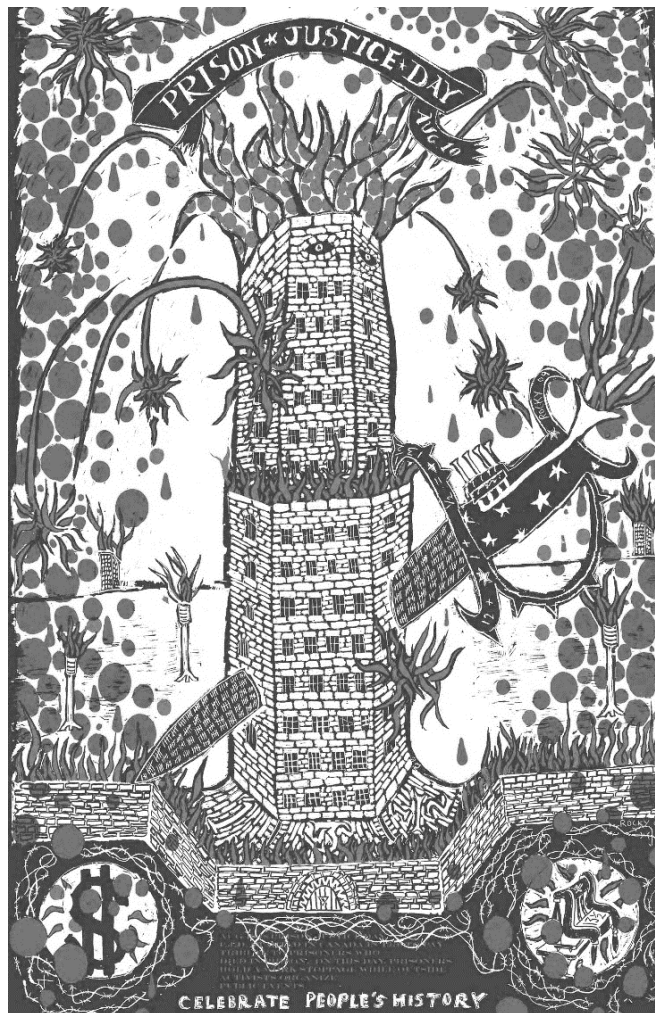
Наказанието доживотен затвор и ДЗБЗ се изпълнява в отделни затвори или в обособени отделения към другите затвори – чл. 197 от ЗИНЗС. На осъдените на доживотен затвор и на ДЗБЗ, първоначалният специален режим може да бъде изменен в по-лек, ако имат добро поведение и са изтърпели най-малко 5 години от наложеното наказание. Осъдените на доживотен затвор и на ДЗБЗ могат да бъдат настанявани в общи помещения с останалите лишени от свобода за съвместно участие в трудови, възпитателни, образователни, спортни и други дейности с решение на комисията по изпълнение на наказанията, ако са поставени на строг режим и въз основа на оценката на тяхната личност – чл. 217 от ППЗИНЗС.

Тази категория осъдени лица не се поставя на лек и общ режим и няма право на поощрения по чл. 98, ал. 1, т. 6-7-8-9, ал. 5, ал. 6, ал. 7, ал. 8 от ЗИНЗС.

Дотук уредбата на ЗИНЗС покрива тази на стария ЗИН, който бе отменен с влизане в сила на ЗИНЗС.

Новото е ал. 2 на чл. 199 от ЗИНЗС, която гласи, че осъдените на доживотен затвор могат да бъдат премествани в затворнически общежития от открит тип, ако съдът постанови замяна на доживотния затвор с наказание лишаване от свобода. В този случай отпада забраната да се

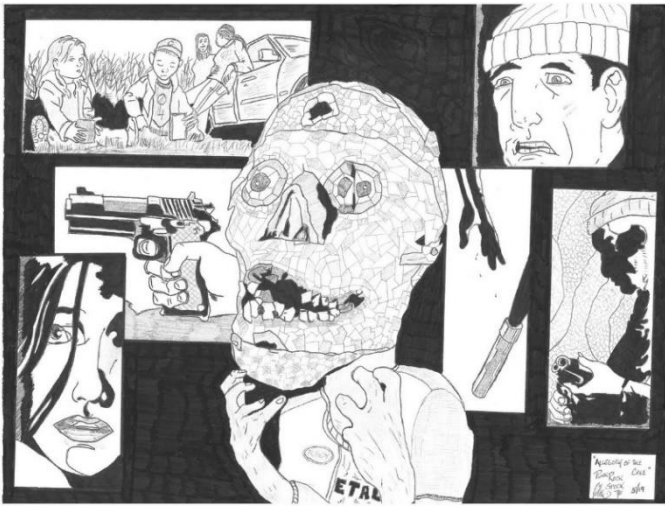
замени режимът на осъдения на лек или общ, както и да ползва награда извън района на затвора.



В наказателната доктрина се води спор дали ДЗБЗ следва да се приема като отделно по вид наказание, или като подвид на доживотния затвор. В защита на първото твърдение се изтъква, че различието му от доживотния затвор със замяна е само в изключителната невъзможност да бъде заменено с друга санкция, както и че не са предвидени особени правила за неговото изпълнение.

Според други автори, ДЗБЗ е уреден в НК като самостоятелна санкция. Независимо от общите белези, той е формулиран като нов вид наказание, предвидено в отделна наказателноправна норма – втората алинея на чл. 37 от НК – и вън от общата система на наказанията, на която е посветена друга разпоредба – чл. 37, ал. 1 от НК.

Единствено това наказание е определено като „временна и изключителна мярка“ през 1995 г., но въпреки това 26 години вече нищо не се променя и предприема от законодателното тяло в страната за премахване на тази „временна и изключителна мярка“. Колко време още ще продължава това временно наказание, никой не знае.



Това е така, защото Република България е страна, която съществува фиктивно с фиктивно законодателство, което се прилага по начин, който е удобен на властимащите.

Преди доста време имаше една „чалга“ песен – „Куче влаче, дия – няма“.

Всичко в държавата е разделено на „наши“ и „ваши“.

ДЗБЗ е наказание, което е чуждо на съвременните европейски наказателни системи и дълбоко антихуманно, защото отнема на осъдения всякаква надежда за живот на свобода. Именно на плоскостта на разграничението има или няма възможност за замяна на това наказание със срочно такова се дава отговор на въпроса дали налагането и изпълнението на ДЗБЗ нарушава чл. 3 на ЕКПЧ, който задължава никой да не се подлага на изтезания или нечовешко, или унижително отнасяне или наказание.

Европейският съд по правата на човека многократно се е произнасял по въпроса относно съответствието на това наказание със забраната на чл. 3 от ЕКПЧ. През последните 8-9 години, ЕСПЧ е приел една постоянна тълкувателна практика, според която само наличието на юридически (материални и процесуални) и фактически (съобразени с възрастта на осъдените) възможности за редуциране на доживотния затвор в някакъв, дори дълъг, но все пак краен срок лишаване от свобода, след чието изтърпяване осъденият ще бъде свободен – е критерий за съвременността на това наказание със забраната на чл. 3 от ЕКПЧ. Сега действащият НК не предвижда никаква възможност наказанието доживотен затвор без замяна да се замени със срочно лишаване от свобода, поради което то противоречи на критериите за минимален праг на човечност на наказанията, възприет в съдебната практика на Европейския съд по правата на човека и следва

да отпадне като наказание от системата на наказанията в наказателното ни право.

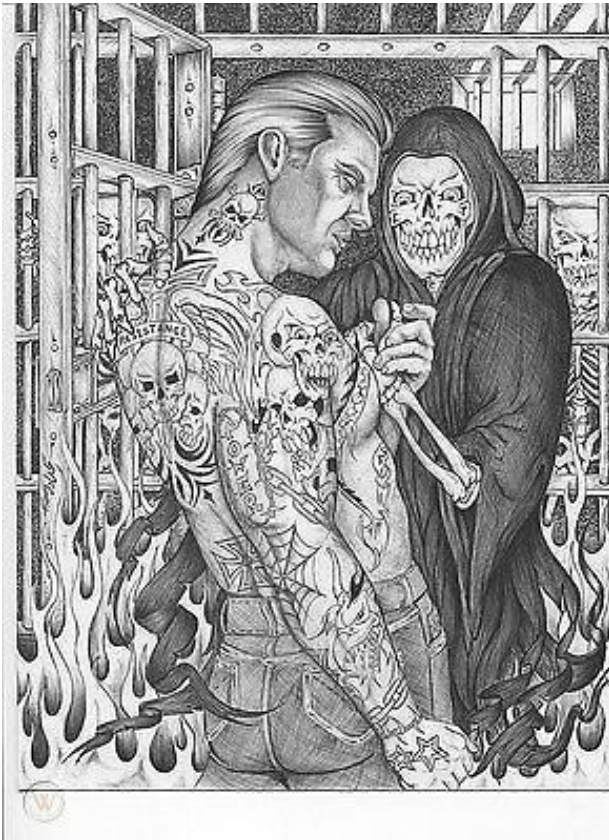
На 09.10.2003 г., Комитетът на министрите на Съвета на Европа приема препоръка *Rec (2003) 23* към страните-членки относно управлението от страна на администрациите на затворите на затворниците с доживотни и други дългосрочни присъди. За целите на препоръката, затворник с дългосрочна присъда е този, който изтърпява присъда или присъди, възлизащи общо на пет или повече години. В документа не се прави разграничение между препоръките към управление на присъдите на осъдените с доживотни присъди от препоръките за осъдените с други дългосрочни присъди. Единствено изключение е изискването за специална управленска грижа и внимание, които трябва да се отделят на особените проблеми, създавани от затворници с вероятност да прекарат остатъка от естествения си живот в затвора. Употребата на термина „вероятност“ показва, че доживотната присъда не се осмисля от Комитета на министрите по категоричен и безусловен начин, както това е направено в българското наказателноизпълнително право.



Препоръка *Rec (2003) 23* отразява цивилизационното разбиране на европейските държави, че каквато и да е присъдата на едно лице, то трябва да има възможност с поведението си да покаже дали заслужава да му се даде възможност за реинтеграция в обществото. За разлика от това разбиране, българските „Национални стандарти за третиране на лишени от свобода, осъдени на доживотен затвор“, утвърдени от главния директор на ГДИН на 02.02.2007 г. не предвиждат друга перспектива пред осъдените с доживотни присъди, освен да дочакат смъртта си в затвора, въпреки законовата възможност за замяна на



доживотната присъда със срочна присъда. За разлика от това, хуманността на европейските стандарти проличава от изискването осъдените с доживотни присъди да имат шанса, „за да се даде възможност на безнадеждно болните затворници да си отидат от този свят с достойнство, трябва да се прецени освобождаването им, за да им се осигурят съответните грижи и да приключат живота си вън от затвора“.



И двата документа са фокусирани върху управление на присъдите на доживотно осъдени лица, но на практика с това се изчерпва общото между тях, защото са отражение на различно възприемане на доживотната присъда. Българските национални стандарти показват разбирането, че лицата с доживотни присъди са отделна категория лишени от свобода. За разлика от това разбиране, основният акцент в Препоръка Rec (2003) 23 е работата със затворника в името на постигането на целта на наказанието – превъзпитание и успешна реинтеграция в обществото, включително и за доживотно осъдените.

Основна разлика между европейския и българския стандарт е, че европейският стандарт, въпреки че е относим и за доживотната присъда, всъщност е стандарт за срочна присъда. Различията между двата стандарта най-ясно проличават от съпоставката на основните принципи в двата документа, определящи подхода за третиране на доживотно осъдените лица.

Прилагам копие на Препоръка Rec (2003) 23 на Комитета на министрите на Съвета на Европа и

копие на Национални стандарти за третиране на лишени от свобода, които са осъдени на доживотен затвор, утвърдени от главния директор на ГДИН на осн. чл. 215 от ППЗИНЗС. *Когато несправедливостта е закон, съпротивата е дълг.*

*Предателството винаги води след себе си друго предателство.*

*Заместник-председател на  
Българско Затворническо Сдружение  
за Рехабилитация - Светломир Нешков*

*Главен редактор и издател – Александър Хурмузов*

*Помощник-издател – Хоуп Дюфо-Хънтър*

## **Покана за организирана жалба до ЕСПЧ за осъдени на доживотен затвор без замяна**

От БЗСР каним всички осъдени на доживотен затвор без право на замяна да се включат в жалба до Европейския съд по правата на човека.

Ние ще организираме безплатно всичко – единствено се нуждаем от Вашите лични данни, а именно:

- Три имена;
- Място и дата на раждане;
- Годишната, от която сте в затвора;
- Затворът, където се намирате в момента;
- Номерът на делото, в което сте наказани с „ДЗБЗ“.

Изпратете ни тази информация на обратния адрес на плика, а именно:

Калин Ангелов  
ул. „Средна гора“ № 32, ап. 10  
гр. София, 1303

Нашата цел е Съдът да признае наказанието „Доживотен затвор без замяна“ за нечовешко и унижително наказание в нарушение на чл. 3 от ЕКПЧ и да бъде премахнато от българското законодателство. Заедно ще постигнем най-добри резултати.

Когато несправедливостта  
стане закон,  
съпротивата е дълг

When injustice becomes law,  
resistance becomes duty

